

ΜΕΤΡΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΝΕΟΝ ΘΕΟΤΟΚΑΡΙΟΝ

Ὁ ἐκδότης τοῦ νέου Θεοτοκαρίου¹ πρ. Λεοντοπόλεως κ. Σωφρόνιος Εὐστρατιάδης πολλάκις ἔγραψεν ὅτι ἐκδίδων ἐκκλησιαστικὰ ποιήματα ἰδιάζουσας καταβάλλει προσοχὴν εἰς τὴν μετρικὴν αὐτῶν παραστάσιν βοηθούμενος εἰς τοῦτο ἐκ τῆς μακρᾶς πείρας του² καὶ ὅτι « προσφέρει τὸν εἰς τὴν Θεοτόκον ὑμνολογικὸν πλοῦτον ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτοῦ ὁυθμικῇ μορφῇ ἀπηλλαγμένον κηρῶν καὶ ἀταξιῶν, οἷαι ἀπαντῶσιν ἐν πλησμονῇ ἀτυχῶς εἰς τὰ ἔντυπα τῆς ἐκκλησίας βιβλία »³.

Ἰδωμεν λοιπὸν ἂν ὄντως εἶναι ἀληθὴς ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτοῦ, ἂν ὄντως εἶναι ἀπαλλαγμένα μετρικῶν κηρῶν καὶ ἀταξιῶν τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντα ἐν τῷ Θεοτοκαρίῳ ἄσματα.

Γνωστὸν εἶναι εἰς τοὺς περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν ποίησιν ἀσχολουμένους ὅτι ἡ μετρικὴ κατασκευὴ τῶν Κανόνων στηρίζεται μὲν ἐπὶ τῶν δύο θεμελιωδῶν νόμων τῆς τονικῆς ὁυθμοποιίας, ἥτοι τῆς ἰσοσυλλαβίας καὶ τῆς ὁμοτονίας τῶν στίχων, στηρίζεται δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἰσοστιχίας καὶ τῆς ἰσαριθμίας τῶν τροπαρίων. Ἐκάστου δηλαδὴ Κανόνος ἀποτελουμένου ἐξ 8 ἢ 9 τμημάτων τῶν καλουμένων *ὠδῶν* αἱ στροφαὶ ἐκάστης *ὠδῆς*, τὰ καλούμενα *τροπάρια* (2 ἢ 3 ἢ 4 ἢ πλείονα), ὅχι μόνον σύγκεινται ἐκ στίχων, οὔτινες ἰσοσυλλαβοῦσι καὶ ὁμοτονοῦσιν, ἥτοι ἕκαστος στίχος τοῦ τροπαρίου ἔχει τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν συλλαβῶν καὶ τοὺς αὐτοὺς μετρικοὺς τόνους πρὸς τὸν ἀντίστοιχον στίχον τῆς α' στροφῆς τῆς *ὠδῆς*, ἥτις καλεῖται εἰρμός, ἀλλὰ καὶ ἕκαστον τροπάριον τῆς *ὠδῆς* ἔχει τόσους στίχους, ὅσους ἔχει καὶ ὁ εἰρμός, ὅσα δὲ τροπάρια ἔχει ἡ α' *ὠδή*, ἀλλὰ τόσα τροπάρια ἔχουσι καὶ αἱ λοιπαὶ *ὠδαὶ* τοῦ Κανόνος.

Τοιαύτη εἶναι γενικῶς ἡ μετρικὴ τῶν Κανόνων κατασκευὴ καὶ τοιαύτη παρατηρεῖται ἐν ταῖς ἔργοις τῶν μεγάλων τῆς Ἐκκλησίας ποιητῶν. Παραβάσεις τῶν νόμων τούτων καὶ μάλιστα τῆς ἰσοστιχίας, τῆς

1. « Θεοτοκάριον ἐκδιδόμενον ὑπὸ μητροπολίτου Σωφρονίου Εὐστρατιάδου τῇ συνεργασίᾳ Σπυρίδωνος μοναχοῦ Λαυριώτου Τόμος Α'. Chennevières—sur Marne 1931 ».

2. Ἐν τῷ Εἰρμολογίῳ σελ. ε'.

3. Ἐν τῷ Θεοτοκαρίῳ σελ. ιστ'.

ἰσοσυλλαβίας καὶ τῆς ὁμοτονίας παρατηροῦνται τότε μόνον, ὅταν ἐν τῷ τροπαρίῳ ὑπάρχῃ κύριόν τι ὄνομα ἢ ῥῆσις τις ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς (βρίθουσι δέ, ὡς γνωστόν, τὰ ἐκκλησιαστικά ἔσματα τοιούτων ῥήσεων). Εἶναι φυσικὸν ὅτι οὔτε τὸ κύριον ὄνομα ἠδύναντο νὰ μεταβάλλωσιν οἱ ποιηταί, οὔτε τὴν Γραφικὴν ῥῆσιν, οὔτω δὲ ἠναγκάζοντο νὰ μὴ τηρῶσι τοὺς τρεῖς τούτους μετρικοὺς νόμους, σπανίως μὲν τὸν τῆς ὁμοτονίας, σπανιώτερον δὲ τὸν τῆς ἰσοσυλλαβίας καὶ σπανιώτατα τὸν τῆς ἰσοστιχίας, τὸν δὲ τῆς ἰσαριθμίας παρέβαινον ὅπου ἠναγκάζοντο ὑπὸ τῆς ἀκροστιχίδος. Οἱ δὲ δευτέρας καὶ τρίτης τάξεως ποιηταί, ὅπως ἐν τοῖς ἄλλοις ὑστεροῦσι τῶν μεγάλων ὁμοτέχνων αὐτῶν, οὕς συνήθως μιμοῦνται, οὔτως ὑστεροῦσι καὶ ἐν τῇ μετρικῇ τῶν Κανόνων κατασκευῇ καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ αἱ παραβάσεις τῶν εἰρημένων μετρικῶν νόμων παρ' αὐτοῖς φυσικὸν εἶναι ὅτι θὰ ἀπαντῶσι συχνότεραι. Πάντως ὅμως καὶ οὗτοι δὲν ἀπομακρύνονται τοσοῦτον πολὺ ἀπὸ τῶν μέτρων τῶν προτύπων καὶ τὰ παρατηρούμενα μετρικὰ ἁμαρτήματα ἐν τοῖς χειρογράφοις τῶν Κανόνων ὀφείλονται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τοὺς ἁμαθεῖς καὶ ἀπροσέκτους τῶν χειρογράφων ἀντιγραφεῖς καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς ποιητάς. Καὶ οἱ μὲν ἀντιγραφεῖς ἔχουσι τοῦτο τὸ ἐλαφρυντικὸν ὑπὲρ ἑαυτῶν, ὅτι ἀντιγράφοντες ἐνόμιζον ὅτι ἀντέγραφον κείμενα εἰς πεζὸν λόγον καταλογάδην γεγραμμένα καὶ ἄρα οὐδ' ἐσκέπτοντο παντάπασιν μετρικὴν καὶ κανόνας μετρικοὺς, ἡμεῖς δ' ὅμως σήμερον διδαχθέντες ὑπὸ τοῦ περικλεοῦς Κ. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων καὶ τῶν μετ' αὐτὸν Εὐρωπαίων σοφῶν ὅτι τὰ τροπάρια τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἑμμετρα κείμενα, πεποιημένα κατ' ἰδίαν μετρικὴν στηριζομένην, ὅσον ἀφορᾷ ἰδίᾳ εἰς τοὺς Κανόνας, εἰς τοὺς τέσσαρας εἰρημένους νόμους, ὀφείλομεν τὰ τῶν ἀντιγραφῶν σφάλματα κατὰ τοὺς νόμους τούτους νὰ διορθώωμεν καὶ τὰ ποιήματα νὰ ἐκδίδωμεν, ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατόν, κατὰ τὴν μετρικὴν μορφήν τὴν δοθεῖσαν εἰς αὐτὰ ὑπὸ τῶν ποιητῶν. Λέγω δὲ «ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατόν», διότι δὲν ἄγνοῶ ὅτι εἰς πάντα τὰ ἐκκλησιαστικά ἔσματα δὲν εἶναι εἰσέτι εὐκόλως δυνατὴ ἡ μετρικὴ ἀποκατάστασις αὐτῶν ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν στίχων καὶ ὑπάρχουσιν ἔσματα, ἅτινα ἄλλοι μὲν μετροῦσιν εἰς 5 λ. χ. στίχους χρησιμοποιοῦντες τὰς τομὰς ἢ τὰς παύσεις καλουμένας, ἄλλοι δὲ τὰ αὐτὰ ταῦτα ἔσματα μετροῦσιν εἰς 6 ἢ 7 καὶ 8 ἐνίοτε στίχους ἄνευ τομῶν ἢ παύσεων. Ἀλλὰ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀλλαχοῦ θὰ γράψωμεν τὰ δέοντα διὰ μακροτέρων. Εἰς τοὺς Κανόνας ὅμως γενικῶς εἰπεῖν οἱ εἰρημένοι τέσσαρες μετρικοὶ νόμοι τηροῦνται σχεδὸν κανονικῶς καὶ ἡ με-

τρικῇ ἀποκατάστασις αὐτῶν δὲν παρουσιάζει ὅσας ἐν ἄλλοις ποιήμασι δυσκολίας. Ἰδωμεν λοιπὸν νῦν κατὰ πόσον ἐπέτυχεν ἐν τῇ μετρικῇ ἀποκαταστάσει τῶν ἐν τῷ Θεοτοκαρίῳ Κανόνων ὁ κ. Εὐστρατιάδης, ὅστις οὐδεμίαν σημείωσιν εἰς οὐδένα ἐκ τῶν 107 Κανόνων περὶ μετρικῆς ἀταξίας ἔχων φυσικὰ ὑπολαμβάνει ὅτι πάντα τὰ τροπάρια πάντων τῶν Κανόνων τούτων ἔχουσιν ὑγιᾶς εἰς λόγον μετρικῆς, ὥς δὴ καὶ ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ βιβλίου ἰσχυρίσατο.

Τοῦ 10 Κανόνος ἡ δ' ᾠδὴ ἐξεδόθη οὕτω (ἀντιγράφῳ δὲ πιστῶς τηρῶν τὴν στίξιν τοῦ κειμένου).

Κυήσασα τὸν κτίστην
καὶ πάντων ποιητὴν
δυναστείαν ἄφατον
καὶ ἄμαχον ἰσχύν
ἔχεις, Παρθένε, καὶ διασώζεις
τοὺς πίσκει σοι προσιόντας·
διὰ τοῦτό σοι κραυγάζω,
Δέσποινα τοῦ κόσμου, βοήθει μοι.

Ἄγνῃ εὐλογημένη
ἡ μόνη τῆς ἀρᾶς
πάντας ἀπαλλάξασα,
Παρθένε Μαριὰμ,
σὺν ἀποστόλοις, μάρτυσι καὶ προφήταις
τὸν ἐκ γαστροῦ σου προελθόντα ἐκδυσώπει
σῶσαι τὰς ψυχὰς τῶν ὑμνούντων σε.

Πολέμονς ἀοράτους
ἐχθρῶν τῶν νοητῶν
κατάβαλε, Δέσποινα,
τῶν μάτην τῇ ἐμῇ
ψυχῇ ἐπιθεμένων ἀθλίως
καὶ εἰρήνην δώρησαι, εὐλογημένη,
ἵνα εὐφροσύνῳς γεραίρω σε.

Ἐλπίς ἀπηλπισμένων
βοήθεια πτωχῶν
πενθούντων παράκλησις

πταιόντων ἱλασμός
 χειραγωγία τῶν πλανωμένων
νοσούντων ἡ θεραπεία ἐπανόρθωσις πιπτόντων,
 Δέσποινα τοῦ κόσμου, βοήθει μοι.

Ἄλλ' εἶναι φανερόν ὅτι, ἀφ' οὗ τὸ α' τροπάριον εἶναι δοκίμαστον, δοκίμαστα πρέπει νὰ εἶναι καὶ τὰ τρία ἄλλα καὶ ὄχι ἐπιτάμια. Ἀφ' οὗ δ' ὁ πέμπτος στίχος τοῦ α' εἶναι δεκασύλλαβος, δὲν ἡμπορεῖ νὰ εἶναι δωδεκασύλλαβος τοῦ β', ὁ δὲ ἕκτος τοῦ α' ἀφ' οὗ εἶναι δοκίμαστον, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι δωδεκασύλλαβος ὁ αὐτὸς στίχος ἐν τῷ β' καὶ τῷ γ' καὶ δεκαεξασύλλαβος ἐν τῷ δ'. Εἰς τὴν μετρικὴν δὲ ταύτην ἀταξίαν ἀφορμὴν ἔδωκε τοῦτο, ὅτι ὁ ἐκδότης ἐκ 4 κωδίκων παραλαβὼν τὸ ὑλικὸν τοῦ Κανόνος τούτου οὐδεμίαν ἔδωκε προσοχὴν εἰς τὴν μετρικὴν κατασκευὴν τῶν τροπαρίων. Ἀποκαθίσταται δὲ ἀρετὴ ἡ ὥδῃ μετρικῶς καὶ εἰς τὰ 4 τροπάρια αὐτῆς, ἐὰν οἱ ἡμαρτημένοι στίχοι τοῦ β', γ' καὶ δ' τροπαρίου ἀναγνωσθῶσιν οὕτω, ἥτοι τοῦ β'

σὺν ἀποστόλοις καὶ τοῖς προφήταις
 καὶ μάρτυσι τὸν γαστρός σου
 προελθόντα ἐκδυσώπει

τοῦ γ'

καὶ δώρησαι τὴν εἰρήνην,
 Παρθένε εὐλογημένη

τοῦ δ'

νοσούντων ἡ θεραπεία,
 ἐπανόρθωσις πιπτόντων,

ὅτε καὶ οἱ τρεῖς νόμοι τῆς ἰσοστιχίας, τῆς ἰσοσυλλαβίας καὶ τῆς ὁμοτονίας τηροῦνται.

Ὁ 12 Κανὼν, γράφει ὁ ἐκδότης, ἔχει τὴν ἀκροστιχίδα «τὰς [αἰρ]-σεις δῖωξον, ὦ Θεοτόκε». Ἀναγινώσκοντες δ' ἡμεῖς τὸν Κανόνα βλέπομεν ὅτι ἔχομεν τὴν ἀκροστιχίδα «τὰς [αἰρ]έσεις...», ἥτοι λείπει ἐν τροπάριον τῆς γ' ὥδῃς ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ γράμματος ε. Τὴν ἔλλειψιν δὲ ταύτην ὥφειλε νὰ παρατηρήσῃ ὁ ἐκδότης οὐ μόνον ἐκ τῆς ἀκροστιχίδος, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τροπαρίων, ἅτινα ἐν λέξαις ταῖς ὥδαῖς εἶναι ἀνὰ τρία, ἐν τῇ γ' δὲ δύο μόνον. Ἐν ᾧ δ' ἡ ὥδῃ εἶναι

οὕτως ἑλλιπής, ἡ θ' ἔχει 4 τροπάρια, ἵτοι πλεονάζει ἐν ταύτῃ ἐν. Προφανῶς λοιπὸν ὁ Κανὼν κακῶς εἶναι παραδεδομένος ἢ ἀντιγεγραμμένος.

Ἐν τῷ 11 Κ. ἡ η' ᾠδὴ ἔχει 4 τροπάρια, πᾶσαι δ' αἱ ἄλλαι ἀνὰ 5 ἑκάστη καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφῶς παρελείφθη τὸ πέμπτον τροπάριον ταύτης τῆς ᾠδῆς. Ὅμοίως δὲ τοῦ 13 Κ. πᾶσαι μὲν αἱ ἄλλαι ᾠδαὶ 3 ἑκάστη ἔχουσι τροπάρια, 2 δὲ μόνη ἡ γ', ὅθεν προδήλως παρελείφθη ἐν τῇ ἀντιγραφῇ τὸ τρίτον ταύτης τροπάριον. Τὸ αὐτὸ δὲ παρατηρεῖται καὶ ἐν τῷ 14 Κ. ὅπου δὲν ὑπάρχει τέταρτον τροπάριον ἐν τῇ θ' ᾠδῇ ἀναγνωσκόμενον ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις.

Ἐν τῷ 16 Κ. τῆς δ' ᾠδῆς τὸ μὲν πρῶτον καὶ τὸ δευτέρον τροπάριον εἶναι ἑξάστιχα, τὸ δὲ γ' πεντάστιχον, διότι ὁ ἐκδότης ἐλησμόνησεν ὃν ἡ Παρακλητικὴ ἔχει ἕκτον στίχον

εἰς σωτηρίαν ἡμῶν καὶ ἀνάπλασιν.

Ὅμοίως τοῦ 17 Κ. τῆς α' ᾠδῆς ἑξάστιχον εἶναι τὸ πρῶτον καὶ τὸ τρίτον τροπάριον, πεντάστιχον δὲ τὸ δευτέρον, διότι καὶ ἐν τούτῳ παρέλιπε τὸν δευτέρον στίχον

ἀναπηγάζοντα οἶνον σωτήριον,

ὃν ἔχει ἡ Παρακλητικὴ. Ἐν δὲ τῇ θ' ᾠδῇ τοῦ Κανόνος τούτου ὁ τρίτος στίχος τῶν τροπαρίων (χαῖρε τὰ νέφη—τῶν ἁμαρτιῶν—νοσοῦσιν, ἀγνῇ) δὲν τηρεῖ τὸν νόμον τῆς ὁμοτονίας, ὃν ὅμως τηρεῖ ἡ Παρακλητικὴ (χαῖρε ἡ τὰ νέφη—τῶν ἁμαρτιῶν μου—ἄχραντε, νοσοῦσι).

Ἐν τῷ 18 Κ. τῆς γ' ᾠδῆς τῶν μὲν ἄλλων τριῶν τροπαρίων ὁ πρῶτος στίχος ἔχει 12 συλλαβάς, μόνον δὲ τοῦ δευτέρου 14

Ὡς ἔχουσα, πανάχραντε, θαυμάτων ἄβυσσον

ἀλλὰ δωδεκασύλλαβον καὶ τοῦτον δυνάμεθα ν' ἀναγνώσωμεν οὕτω

Ὡς ἔχουσ' ἄχραντε, θαυμάτων ἄβυσσον,

ἂφ' οὗ καὶ ἡ Παρακλητικὴ ἄχραντε ἔχει καὶ οὐχὶ πανάχραντε. Τῆς δὲ ε' ᾠδῆς τὰ μὲν ἄλλα τροπάρια τὸν πρῶτον στίχον ἔχουσι μὲ 9 συλλαβάς, τὸ δὲ πρῶτον μὲ 8· ἀλλ' ἡ Παρακλητικὴ καὶ τοῦτον ἑνεασύλλαβον ἔχει

Ὡς κραταίαν σε ἀντίληπιν.

Τῆς δ' σι' ᾠδῆς καὶ τὰ τέσσαρα τροπάρια εἰς τονικοὺς λαμβανούσιν τριμέτρους πεποιημένα χωλαίνουσι μετρικῶς ἔχοντα ὑπερμέτρους κατὰ συλλαβὴν στίχους, τὸ πρῶτον εἰς τὸν δευτέρον, ὅστις ἀναγνωστέος ἐστὶν οὕτω

ἐν τῷ συνδέσμῳ, Δέσποινα, πρεσβείας σου,
τὸ τρίτον εἰς τὸν δεύτερον ἀναγινωσκόμενον ὁρθῶς
δυσωποῦμεν, Παρθένε, τῶν ἐπταισμένων
καὶ τὸ τέταρτον εἰς τὸν δεύτερον ὁρθῶς ἀναγινωσκόμενον
ἀναδειχθεῖς ὄχημα φωταγόγησον.

Τῆς δ' ἡ' ᾠδῆς ὁ πρῶτος στίχος τῶν τεσσάρων τροπαρίων οὕτως ἀναγινώσκεται

Ἰλέωσαι τὸν εὐσπλαγχνον Θεὸν καὶ Λόγον—

Καθάρσιον ἔχοντες τὴν τὴν πρεσβείαν—

Σὲ πάντες καταφύγιον ἐν περιστάσει—

Ἀχλὺς κυμάτων δεινῶν συνταράττει με—

ἦτοι τοῦ πρώτου καὶ τοῦ τρίτου μὲ 13 συλλαβὰς, τοῦ δὲ δευτέρου καὶ τοῦ τεταρτου μὲ 12· ἀλλὰ καὶ τούτων 13 συλλαβὰς ὁ στίχος οὗτος ἔχει ἐν τῇ Παρακλητικῇ

Καθάρσιον κατέχοντες τὴν σὴν πρεσβείαν

Ἀχλὺς κυμάτων τῶν δεινῶν με συνταράττει.

Ἐν τῷ τελευταίῳ δὲ σώζεται οὕτω καὶ ἡ ὁμοτοιμία, ἣν φθείρει ἡ γραφὴ τοῦ ἐκδότου. Τῆς δ' θ' ᾠδῆς πάντα τὴ τροπάρια εἶναι πλημμελῆ μετρικῶς· οὕτως ὁ 4 στίχος ἐν τῷ α' ἔχει 8 συλλαβὰς, ἐν δὲ τῷ β' 7, ἐν τῷ γ' 9 καὶ ἐν τῷ δ' 7, ἐν δὲ τῇ Παρακλητικῇ ὁ στίχος εἶναι πανταχοῦ ἐπιασύλλοβος· ὁ 5 στίχος ἐν μὲν τῷ α' ἔχει 9 συλλαβὰς, ἐν τῷ β' 7, ἐν τῷ γ' 6 καὶ ἐν τῷ δ' 7, ἐν τῇ Παρακλητικῇ δὲ ἐπιασύλλοβος καὶ οὗτος εἶναι πάντοτε· ὁ 6 στίχος ἐν τῷ α' 7, ἐν τῷ β' 11, ἐν τῷ γ' 13 καὶ ἐν τῷ δ' 12 συλλαβὰς ἔχει, ἐν τῇ Παρακλητικῇ καὶ τοῦτον ἐπιασύλλοβον ἔχει πανταχοῦ καὶ τέλος ὁ 7 ἐν μὲν τῷ α' 10, ἐν τῷ β' 11, ἐν τῷ γ' 8 καὶ ἐν τῷ δ' 12 συλλαβὰς ἔχει τῆς Παρακλητικῆς πανταχοῦ ἐνδεκασύλλοβον ἐξούσης αὐτόν. Καὶ σημειωτέον τοῦτο, ὅτι ὁ τοσοῦτον πλημμελῶς εἰς λόγον μετρικῆς ἐκδοθεὶς Κανὼν οὗτος ἀποδίδεται εἰς Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν, τὸν μετρικώτατον τῶν ποιητῶν, ὅστις τοσοῦτον αὐστηρῶς ἐτήρει τοὺς μετρικοὺς κανόνας, ὥστε δὲν ἐδίστασε καὶ τοὺς κανόνας τῆς γλώσσης νὰ παραβῇ, ἵνα μὴ παραβῇ τοὺς κανόνας τοῦ μέτρου, γράψας ἐν τῷ εἰς τὴν Πεντηκοστὴν Κανόνι τὸν ἀλλόκοτον τύπον ῥητρεῦον

Χαίρους ἀνασσα, μητροπάρθετον κλέος!

ἅπαν γὰρ εὐδίνητον, εὐλαον στόμα

ῥητρεῦον οὐ σθένει σε μέλπειν ἀξίως

καὶ οὐχὶ τὸν ὀρθὸν ῥητορεύον, ἵνα μὴ σχηματίσῃ ὑπέρομετρον κατὰ συλλαβὴν τὸν στίχον.

Τοῦ 21 K. τῆς σι' ᾠδῆς ὁ τελευταῖος στίχος τῶν μὲν ἄλλων τροπαρίων εἶναι ἐνδεκασύλλαβος, τὸ δὲ δευτέρου ἐννεασύλλαβος «ἀνεξιχνίαστον πέλαγος»· ἀλλὰ καὶ οὗτος ἐνδεκασύλλαβος δύναται ν' ἀναγνωσθῇ «ἀνεξιχνίαστον ὄντως πέλαγος».

Ἐν τῷ 22 K. τῶν μὲν ἄλλων ᾠδῶν τέσσαρα ἐν ἑκάστη ὑπάρχουσι τροπάρια, τῆς δὲ θ' τρία, διότι ὁ ἐκδότης παρέλιπε τὸ τέταρτον, ὅπερ ὁ Νικόδημος ἔχει ἐν τῷ Θεοτοκαρίῳ τοῦ «Χαίρε λογικὴ παράδεισε...», οὕτω δὲ τηρεῖται ὁ νόμος τῆς ἰσαριθμίας τῶν τροπαρίων καὶ ἐν τῷ Κανόνι τούτῳ.

Τὸ αὐτὸ δ' ἀκριβῶς παρατηρεῖται καὶ ἐν τῷ ἐπομένῳ 23 K. ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ποιηθέντι, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸν Κανόνα τοῦτον δὲν ἔχει ὁ Νικόδημος, ἀγνοοῦμεν τὸ τέταρτον τῆς θ' ᾠδῆς αὐτοῦ τροπάριον, ὅπερ ὁ ἐκδότης τοῦ νέου Θεοτοκαρίου παρέλιπεν.

Ἐν τῷ 25 K. τῆς ζ' ᾠδῆς ἐκ 4 συγκειμένης τροπαρίων ὁ τελευταῖος στίχος τοῦ μὲν α' εἶναι τὸ καταφύγιον, τοῦ β' καταγώγιον, τοῦ γ' ἀλλ' ἀνακάλεσαι με καὶ τοῦ δ' τὴν σὴν ἀντίληψιν· δὲν ἦτο πιστεύω δύσκολον νὰ γράψῃ καὶ ἐν τῷ β' τὸ καταγώγιον καὶ ἐν τῷ γ' ἀλλ' ἀνακάλεσαι, ὅτε θὰ ἔσωζε καὶ ἐν τούτοις τὴν ἰσοσυλλαβίαν, ἐν δὲ τῷ γ' σὺν ταύτῃ καὶ τὴν ὁμοτονίαν.

Τοῦ 26 K. τῆς δ' ᾠδῆς τῶν μὲν τριῶν πρώτων τροπαρίων ὁ τελευταῖος στίχος εἶναι δεκασύλλαβος, τοῦ δὲ τετάρτου ἐννεασύλλαβος· ἀλλὰ καὶ τοῦτον δεκασύλλαβον ἔχει ὁ Νικόδημος ἐν τῷ Θεοτοκαρίῳ τοῦ

τίς ἐξαναστήσει σε κείμενον;

Ἐν τῷ 27 K. τῆς σ' ᾠδῆς ὁ τέταρτος στίχος τῶν μὲν τριῶν πρώτων τροπαρίων εἶναι ἐνδεκασύλλαβος, τοῦ δὲ τετάρτου δεκασύλλαβος· ἀλλ' ὁ Νικόδημος καὶ τοῦτον ὀρθῶς ἔχει ἐνδεκασύλλαβον γράφων

ἀλλὰ νοῦν καὶ τὸν λόγον τοῖς πταίσμασι.

Καὶ τῆς θ' δὲ ᾠδῆς τοῦ K. τούτου ὁ δεύτερος στίχος ἐν μὲν τῷ α' τροπαρίῳ ἔχει 12 συλλαβάς, ἐν δὲ τῷ β' 14, ἐν τῷ γ' 13 καὶ ἐν τῷ δ' 14· ὀρθῶς ὅμως παρὰ Νικόδημον ὁ στίχος ἐν ἅπασιν τοῖς τροπαρίοις 13 ἔχει συλλαβάς.

Ἐν τῷ 28 K. τὸν τέταρτον στίχον τοῦ τετάρτου τροπαρίου τῆς α' ᾠδῆς ὀρθῶς ὁ Νικόδημος ἔγραψε

τοῦτον, ἀγνή, ἐν τῇ μήτρᾳ σου ἐχώρησας

καὶ οὐχὶ ὥς ὁ ἐκδότης

ἀγνή, ἐν τῇ μήτρᾳ σου ἐχώρησας,

διότι 13 συλλαβὰς ἔχει ὁ στίχος καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τροπαρίοις τῆς ᾠδῆς.

Τοῦ 29 Κ. ὁ πέμπτος στίχος τοῦ πρώτου τροπαρίου τῆς α' ᾠδῆς «τῶν ἐγκλημάτων ἡμῶν» ὀφείλει ν' ἀναγνωσθῇ ἄνευ τοῦ ἄρθρου, ἵνα ἰσοσυλλαβήσῃ πρὸς τὸν ὅμοιον στίχον τῶν λοιπῶν τροπαρίων, διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ ὁ ἕβδομος τοῦ πρώτου τροπαρίου τῆς ε' ᾠδῆς «τὸν γαλήνιον λιμένα» ὀρθῶς παρὰ Νικοδήμῳ ἀναγινώσκεται «τὸν γαληνὸν λιμένα».

Τὸν 30 Κ. ἀναγράφει μὲν ὥς ἱαμβικόν, ἀλλὰ δὲν παρατήρησεν ὅτι εὐθὺς ὁ πρῶτος στίχος αὐτοῦ εἶναι ἄμετρος

Λόγοις σε, σεμνή, ὑπὲρ λόγον μόνη,

ὅστις ἀναγνωστέος ἐστὶ

Λόγοις σε, σεμνή, τὴν ὑπὲρ λόγον μόνη.

Ἄμετρος δ' ὡσαύτως εἶναι καὶ τῆς γ' ᾠδῆς ὁ τέταρτος

θάβδον καὶ τράπεζαν, ἐξ ἧς ὁ τρέφων,

ἀποκαθίσταται δ' ὕγιης ἀναγινωσκόμενος

θάβδον τε καὶ τράπεζαν, ἐξ ἧς ὁ τρέφων.

Τοῦ 34 Κ. τῆς ε' ᾠδῆς τὸ μὲν πρῶτον τροπάριον ἐξέδωκεν οὕτω

Ὡς κιβωτός, σεμνή, ἁγιάσματος

καὶ ὥς πυρμόρφος

θρόνος ἅγιος

καὶ ὥς παλάτιον ἡγιασμένον,

Δέσποινα, ἐχώρησας

Θεὸν παντοκράτορα

τὸ δὲ δεύτερον οὕτω

Μήτηρ ἀπείρανδρος ἐν παρθένοις σὺ

αὐθις παρθένος δὲ

ἐν μητρᾷσι μόνη,

πάνανγε, ἀρρήτως ὥφθης·

Θεὸν γὰρ ἐγέννησας

τὸν φύσεις ἀμείβοντα.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος στίχος τούτων δὲν ἰσοσυλλα-

βοῦσι, προδήλως ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 6 Δεκεμβρίου σώζεται ἡ ἀληθὴς γραφή τοῦ ποιητοῦ, ἔνθα τὸ δεύτερον τροπαῖον ἀναγινώσκεται

Μήτηρ ἀπείρανδρος ἐν παρθένοις σύ,
αὔθις παρθένος δὲ
ἐν μητρᾷσι σὺ
ἡ μόνη πάνανγος ἀρρήτως ὥφθης...

Ἐπίσης ἐν τῷ δευτέρῳ τροπαίῳ τῆς θ' ᾠδῆς ὁ πέμπτος στίχος τοῦ Χριστοῦ, Δέσποινα πάντων ἀναγνωστέος ἐστὶ

τοῦ Χριστοῦ, ἡ Δέσποινα τῶν ἀπάντων,
ἵνα ἰσοσυλλαβήσῃ πρὸς τὸν ἴδιον στίχον τοῦ ἡγουμένου τροπαίου ποταμὸν ἢ τεκοῦσα τῶν χαρίτων.

Τοῦ 40 Κ. ἡ γ' ᾠδὴ εἰς ἱαμβικούς τριμέτρους πεποιημένη ἔχει ὑπέρμετρον κατὰ συλλαβὴν τὸν στίχον

τὸ ξένον ἄκουσμα, τοῦ βασιλέως Χριστοῦ
ὅστις καὶ συντακτικῶς καὶ μετρικῶς ὀφείλει ν' ἀναγνωσθῇ ἄνευ τοῦ ἄρθρου «τό».

Καὶ τοῦ ἐπομένου δὲ 41 Κ. ὁμοίως ἡ γ' ᾠδὴ ἱαμβικὴ οὕσα περιέχει καὶ αὕτη ὑπέρμετρον κατὰ συλλαβὴν τὸν στίχον

τὸν ἐπικείμενον χοῦν ἐν αὐτῇ τῶν παθῶν,
ὅστις ὀφείλει ν' ἀναγνωθῇ ἄνευ τοῦ δευτέρου ἄρθρου «τῶν».

Ἐπίσης καὶ τοῦ 42 Κ. ἡ γ' ᾠδὴ ἱαμβικὴ οὕσα περιέχει καὶ αὕτη τὸν κατὰ συλλαβὴν ὑπέρμετρον στίχον

ἀπειλῆς, μεγάλη μου προστασία σεμνή,
ὅστις ἀναγνωστέος ἐστὶν

ἀπειλῆς, μεγάλη μου προστατίς σεμνή.

Καὶ τοῦ 44 Κ. ὁσαύτως ἡ γ' ᾠδὴ ἱαμβικὴ εἶναι, ἀλλ' ἐν ταύτῃ ἔχομεν 4 μετρικῶς ἡμαρτημένους στίχους, τούτους

ἐργῶ καὶ λόγῳ τε κυριοτόκον ἀγνήν—
παρασταθήσομαι τῷ ἀδεκδότῳ κριτῇ—
ἐν σοὶ γάρ, Δέσποινα, ἀγράφου Λόγος πατρός—
ἐγγράφεις κατάγραψε βίβλῳ ζώντων ἡμᾶς,
οὔτινες ἄμεμπτοι μετρικῶς θ' ἀναγνωσθῶσιν οὕτω

ἔργῳ καὶ λόγῳ κυριοτόκον ἀγνήν—
 παρασταθῆσομαι ἀδεκάστῳ κριτῇ—
 σοὶ γάρ, Δέσποινα, ἀγράφου Λόγος πατρὸς—
 ἔγγραφεις ἔγραψε βίβλῳ ζώντων ἡμᾶς.

Τοῦ 50 Κ. τῆς α' ᾠδῆς ὁ τελευταῖος στίχος τοῦ μὲν α' τροπαρίου εἶναι

καὶ σὲ σεπιτῶς πνικάζουσα

τοῦ δὲ β'

ἐπότισας τῷ κόσμῳ ἀγνή

τοῦ δὲ γ'

διέσωσας ἐκ ζάλης πικρᾶς

καὶ τοῦ δ'

πταισμάτων κατακρίσεις—

Ἄλλ' ἂν οὐ καὶ ἡ ἰσοσυλλαβία καὶ ἡ ὁμοτονία δὲν τηροῦνται ἐν τοῖς στίχοις τοῦ β' καὶ τοῦ γ' τροπαρίου, θὰ προτιμήσωμεν βέβαια τὴν παρὰ Νικοδήμου γραφὴν τῶν στίχων τούτων

κόσμον, ἀγνή, ἐπότισας

καὶ

ζάλης πικρᾶς διέσωσας,

καθ' ἣν καὶ ἡ ἰσοσυλλαβία καὶ ἡ ὁμοτονία σώζεται. Καὶ τὸν τέταρτον δὲ στίχον τῆς στ' ᾠδῆς κακῶς ἐξέδωκε

σοὶ γὰρ πρέπει τὸ χαίρειν μόνῃ, πάνταγνε,

ὁρθῶς δ' ὁ Νικόδημος

σοὶ γὰρ πρέπει τὸ χαίρειν, πανύμνητε,

διότι καὶ τῶν λοιπῶν τροπαρίων τῆς ᾠδῆς ἐνδεκασύλλαβος εἶναι ὁ στίχος οὗτος. Τῆς δὲ ζ' ᾠδῆς ὁ δεύτερος στίχος 12 συλλαβὰς ἔχων ἐν τῷ α' καὶ τῷ γ' τροπαρίῳ 13 ἔχει ἐν τῷ β'

Καινὰ καὶ φρικτὰ

καὶ πιστὰ καὶ θαυμαστὰ τὰ σὰ μυστήρια...

ὧς καὶ ἐν τῷ δ'

Τεκοῦσα Θεὸν

τὸν σωτήρα τοῦ παντός, Μαρία, γέγονας

ἀπεγνωσμένων ἐπανόρθωσις.

Ἄλλ' ἐν μὲν τῷ β' ὁρθῶς ἄνευ τοῦ πρώτου καὶ δύναται ν' ἀναγνωσθῇ ὁ δεύτερος στίχος, ἐν δὲ τῷ δ' ὁρθῶς, ὁ Νικόδημος γράφει

«Θεολογία» Τόμος ΙΓ'

τὸν σωτήρα τοῦ παντὸς γέγονας, Κόρη.

Τὸ δὲ τέταρτον τροπάριον τῆς θ' ᾠδῆς τοῦ αὐτοῦ Κ. ἐκδοὺς οὕτω

*Σῶμα καὶ ψυχὴν σου ἀμόλυντον
Θεῷ διατηρούσης, ἀγνή,
ὁ βασιλεὺς ἡράσθη σου τοῦ κάλλους Χριστὸς
καὶ μητέρα τῆς ἑαυτοῦ
σαρκώσεως ἀνέδειξε,
Μαρία ὑπερένδοξε,
τὴν σωτηρίαν πληρούμενος*

δὲν παρετήρησεν ὅτι ὁ μὲν πρῶτος, ὁ δεύτερος καὶ ὁ ἔβδομος στίχος αὐτοῦ δὲν ἰσοσυλλαβοῦσιν οὐδ' ὁμοτονοῦσι πρὸς τοὺς ἰδίους στίχους τῶν λοιπῶν τροπαρίων τῆς ᾠδῆς, ὁ δὲ τρίτος δὲν ὁμοτονεῖ πρὸς τὸν τρίτον τῶν λοιπῶν τροπαρίων, ὁ δὲ ἔβδομος οὐδὲ λογικῶς εὐσταθεῖ, ἀφ' οὗ δὲν λέγεται τίνας τὴν σωτηρίαν σαρκωθείς ὁ Χριστὸς ἐπληρώσατο(;)· ὁ Νικόδημος δὲ καὶ τοῦτο τὸ τροπάριον ἀμεμπτον κατὰ πάντα οὕτως ἐξέδωκε·

*Σῶμα καὶ ψυχὴν σου, Παρθένε,
διατηρούσης ἀμόλυντον
ὁ βασιλεὺς Χριστὸς ἡράσθη τοῦ κάλλους σου
καὶ μητέρα τῆς ἑαυτοῦ
σαρκώσεως ἀνέδειξε,
Μαρία ὑπερένδοξε,
οἰκονομῶν τὴν σωτηρίαν μου.*

Παρατηροῦνται δὲ τὰ πολλὰ ταῦτα μετρικὰ καὶ ἄλλα ἁμαρτήματα ἐν τῇ Κανόνι τούτῳ, διότι ἐκ τριῶν διαφόρων κωδικῶν τὸ ὕλικόν παραλαβὼν ὁ ἐκδότης οὔτε εἰς τὰ νοήματα, οὔτε εἰς τὰ μέτρα τοῦ ποιήματος ἔδωκε τὴν προσήκουσαν προσοχήν. Ἀφ' οὗ καὶ περὶ τῆς ἀκροστιχίδος λόγον ποιούμενος γράφει μὲν ὅτι αὕτη εἶναι «ἐγκ(ωμι)άζει τὴν Θεοτόκον. Θέκλα», ἐν δὲ ταῖς ὑστέροις Θεοτοκίαις «Κλήμεντος», ὑποσημειοῖ δὲ ὅτι «ἐκ τῆς ἀκροστιχίδος ἐλλείπουνσι τὰ τέσσαρα γράμματα τῆς β' ᾠδῆς, ἥτις ἐξέπεσεν». Ἀναγινώσκοντες δὲ τὸν Κανόνα βλέπομεν ὅτι ἀκροστιχίς προκύπτει αὕτη «ἐγκ(ωμι)άζει τὴν Θεοτόκον Θέκλα Κλήμεντος». Προδήλον ἄρα ἐκ πόσων σπαραγμάτων διαφόρων Κανόνων συνέπετελέσθη τὸ συνονθύλευμα τοῦτο.

Τοῦ δὲ 51 Κ. ἡ ἀκροστιχίς κατὰ τὸν ἐκδότην εἶναι «λῦσον, πάντα-

γνε, τῶν κακῶν μου τὴν δέσιν». Ἀναγινώσκοντες δὲ τὸν Κανόνα βλέπομεν ὅτι ἐκ τῶν τροπαρίων αὐτοῦ ἀπαρτίζεται ἡ ἀκροστιχὶς αὕτη «λύσον ἀγενετηῶν κτακῶν μου τὴν δέσιν». Πόθεν τὸ τερατούργημα τοῦτο; Ἐκ τούτου, ὅτι καὶ ὁ Κανὼν οὗτος ἐκ τριῶν ἀπηρτίσθη κωδικῶν, τροπάρια δὲ τῆς γ', ε' καὶ στ' ᾠδῆς μετεπήδησαν ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην, ὃ δ' ἐκδότης οὔτε τὴν μετρικὴν ἀνομοιότητα τῶν τροπαρίων, οὔτε τὴν φθορὰν τῆς ἀκροστιχίδος παρετήρησε.

Τοῦ 58 Κ. ἡ λαμβικὴ γ' ᾠδὴ τρεῖς περιέχει ὑπερμέτρους κατὰ συλλαβὴν στίχους

*Χαῖρε κόσμον Δέσποινα θεοχαρίτωτε—
διὸ τοῦ ἀσβέστου με πυρὸς ἐξάρπασον—
τὸ ξένον ἄκουσμα τῆς οἰκουμένης, ἀγνή,*

οἷτινες εὐκόλως θεραπεύονται ἀναγινωσκόμενοι

*Χαῖρε, κόσμου Δέσποινα, θεονύμφευτε—
διὸ τοῦ ἀσβέστου πυρὸς μ' ἐξάρπασον—
ξένον ἄκουσμα τῆς οἰκουμένης, ἀγνή.*

Τοῦ 59 Κ. ὁ τελευταῖος στίχος τοῦ πρώτου τροπαρίου τῆς δ' ᾠδῆς

παντοίων ὄνυσθῆναι καθικέτευε

νοσῶν καὶ μετρικῶς (τῶν λοιπῶν τροπαρίων τῆς ᾠδῆς ὁ στίχος οὗτος 13 ἄριθμῷ συλλαβᾶς) καὶ λογικῶς (παντοίων—τίνων;) θεραπεύεται ἀναγινωσκόμενος

παντοίων ὄνυσθῆναι κακῶν καθικέτευε.

Τοῦ 60 Κ. τὸ δεύτερον τροπάριον τῆς ζ' ᾠδῆς

*Ἐλπίς ἀγαθὴ
προσδοκία τε πιστῶν ὑπάρχεις, Δέσποινα,
καὶ δεόμεθα δωρήσασθαι
σῆς συμπαθείας τὸ πέλαγος
πᾶσι τοῖς εἰς σὲ πεποιθόσι
καὶ τῷ υἱῷ σου κραυγάζουσιν
ἐὐλογητὸς εἰ ὁ Θεὸς
ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν*

ἔχει μετρικῶς ἡμαρτημένους τὸν τρίτον καὶ τὸν ἕκτον στίχον, οἷτινες ὁρθῶς ἀναγινώσκονται ἐν τῇ Παρακλητικῇ

καὶ νῦν δεόμεθά σου δωρήσασθαι—
καὶ νῖψ σου κραυγάζουσιν.

Τοῦ 61 Κ. ἡ γ' ᾠδὴ περιέχει τὰ ἐξῆς δύο τροπάρια, τὸ πρῶτον

Ὁ χρόνου ἐπέκεινα παντός
ὥς χρόνων ποιητῆς
ἐκ σοῦ, Παρθένε, ἐκὼν
βρέφος πεπλαστούργηται

καὶ τὸ δεύτερον

Νηδὺν πλατυτέραν οὐρανῶν
ὕμνήσωμεν, πιστοὶ
δι' ἧς Ἀδάμ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
χαίρων πεπολλίτενται

Ἐπερ μετρικῶς δὲν συμφωνεῖ τῷ πρώτῳ· ἐν τῇ Παρακλητικῇ δὲ ἀνα-
γνώσκοντες τοῦτο

Νηδὺν πλατυτέραν οὐρανῶν
ὕμνήσωμεν, δι' ἧς
Ἀδάμ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
χαίρων πεπολλίτενται

βλέπομεν πλήρη μετρικὴν συμφωνίαν τῶν τροπαρίων.

Ὅμοίως ὁ πρῶτος καὶ ὁ δεύτερος στίχος τοῦ δευτέρου τροπαρίου τῆς ε'
ᾠδῆς

Τῷ βίῳ καὶ τῷ σαρκίῳ μου
τὸ φῶς ἔλαμψε

ὁρεῖλουσι ν' ἀναγνωσθῶσι

Τῷ βίῳ καὶ τῇ σαρκί μου
τὸ φῶς ἐπέλαμψε,

ἵνα συμφωνήσωσι πρὸς τοὺς αὐτοὺς στίχους τοῦ ἡγουμένου τροπαρίου

Νεφέλαι τῆς εὐφροσύνης
γλυκασμὸν ᾔναντε.

Τοῦ 66 Κ. τὰ τροπάρια τῆς θ' ᾠδῆς οὔτε τὴν ἰσοσυλλαβίαν, οὔτε
τὴν ὁμοτονίαν ἔχουσιν ἐν τοῖς πλείστοις καὶ ὥς δεῖγμα ἀντιγράφο-
μεν τοὺς τέσσαρας πρώτους στίχους αὐτῶν

α'— Ναὸς καὶ πύλη, ἄχραντε,

- φωτὸς ἀνεσπέρου
 ὑπάρχεις μόνη χαῖρε διὰ τοῦτο
 βοῶμεν εὐχαρίστως
 β'— Ἡ τῶν ἀνθρώπων μόνη
 κραταιὰ προστασία
 καὶ τῶν ἀγγέλων καύχημα χαρὰ
 καὶ εὐφροσύνη, Θεοτόκε
 γ'— Σὺ με νῦν, κόρη ἀγία,
 κατεργαγμένον εἰς χάος
 καὶ νεκρὸν ὄντα ζώωσον ὡς Λάζαρον
 ὁ σὸς υἱός, Παρθένε
 δ'— Θεὲ ἀπάντων, ταῖς τῆς παναμώμου
 λιταῖς προσδέχου
 καὶ τὸν ἐπικείμενον τοῖς δούλοις σου
 ἀγῶνα κόπασον...

Ἐκτὸς δὲ τῆς ἰσοσυλλαβίας καὶ τῆς ὁμοτονίας καὶ ὁ τῆς ἰσοστιχίας νόμος ἐν τῇ ᾠδῇ ταύτῃ δὲν τηρεῖται, ἀφ' οὗ τὰ πρῶτα τρία τροπάρια αὐτῆς εἶναι δεκάστιχα, τὸ δὲ τέταρτον ἐννεάστιχον. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἄλλαι τοῦ Κανόνος ᾠδαὶ οὐδὲν ἔχουσιν εἰς λόγον μετρικῆς ἐπιλήψιμον, προδήλως ἢ θ' εἶναι κακῶς παραδεδομένη ἢ κακῶς ἐκ τοῦ κώδικος ἀντιγεγραμμένη.

Τοῦ 72 Κ. ἡ γ' ᾠδὴ ἱαμβικὴ οὔσα περιέχει τὸν ὑπέρμετρον κατὰ συλλαβὴν στίχον

σωθῆναι τὸν δοῦλόν σου ἐκ πάσης θλίψεως,

ὅστις ὀρθῶς θ' ἀναγνωσθῇ

σωθῆναι σὸν δοῦλον ἐκ πάσης θλίψεως.

Καὶ τοῦ 73 Κ. τῆς γ' ᾠδῆς, ἱαμβικῆς καὶ ταύτης οὔσης, τοῦ δευτέρου τροπαρίου

Νυσταγμῷ με ῥαθυμίας κεκρατημένον

πρὸς ὀρθρον μετανόας διέγειρόν με

ὁ πρῶτος στίχος ὑπέρμετρος ὢν ὀφείλει νὰ ἀναγνωσθῇ ἀνευ τῆς ἀντωνυμίας, ἥτις ἄλλως τε ὑπάρχει ἐν τῷ τέλει τοῦ δευτέρου στίχου.

Ἐν τῷ 75 Κ. παρατηροῦμεν πάλιν ἔλλειψιν τοῦ τετάρτου τροπαρίου τῆς στ' ᾠδῆς, ὅπερ ἔχουσιν πᾶσαι αἱ ἄλλαι.

Τοῦ δὲ 86 Κ. πᾶσαι σχεδὸν αἱ ᾠδαὶ περιέχουσι στίχους μετρικῶς πλημμελεῖς. Οὕτω τῆς α' ὁ πέμπτος στίχος εἶναι ἑξασύλλαβος μὲν ἐν

τοῖς δυοῖ πρώτοις τροπαρίοις, ἑπτασύλλαβος δ' ἐν τῷ τρίτῳ (καρδίαν, κῶρη ἀγνή) καὶ ἐν τῷ τετάρτῳ (ἀλλὰ ἀνάστα λοιπόν). Ἀλλὰ παρὰ Rocchi «Animadversiones in Paracleticam Deiparae Sanctissimae» Roma 1903) ἑξασύλλαβος ἀναγινώσκεται καὶ ὁ τοῦ τρίτου (καρδίαν, πάντα γνε), ἑξασύλλαβος δὲ θ' ἀναγνωσθῇ καὶ ὁ τοῦ τετάρτου (ἀλλ' ἀνάστα λοιπόν). Τῆς γ' δὲ ᾠδῆς ὁ τελευταῖος στίχος τῶν μὲν ἄλλων τροπαρίων εἶναι δωδεκασύλλαβος, τοῦ δὲ τρίτου ἑννεασύλλαβος (ἐγκαταλίπης τὸν δοῦλόν σου), ἀλλὰ παρὰ Νικοδήμῳ καὶ οὗτος δωδεκασύλλαβος εἶναι (ἐγκαταλίπης τὸν δοῦλόν σου, Παρθένε). Τῆς στ' δ' ᾠδῆς ὁ δεύτερος στίχος τῶν μὲν ἄλλων τροπαρίων 13 ἔχει συλλαβὰς, τοῦ δὲ τρίτου 12 (καὶ ἐν τάφῳ κεῖμαι τῆς ἀπογνώσεως), ἀλλὰ παρὰ Νικοδήμῳ καὶ οὗτος 13 συλλαβὰς ἔχει (καὶ ἐν τῷ τάφῳ...). Τῆς η' δ' ᾠδῆς ὁ δεύτερος στίχος ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις τροπαρίοις ἔχει 14 συλλαβὰς, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ 10

ἔργοις γὰρ τοῦ σκότους ἐδουλώθην,

ἀλλὰ προδήλως καὶ οὗτος 14 εἶχε συλλαβὰς ἀναγινωσκόμενος

ἔργοις γὰρ τοῦ σκότους ὁ ἄθλιος ἐδουλώθην.

Τῆς δὲ θ' ᾠδῆς ὁ μὲν πρῶτος στίχος τῶν ἄλλων τροπαρίων ἐξ 9, τοῦ δὲ πρώτου ἐξ 8 σύγκειται συλλαβῶν

Ἐγγίζει, ψυχὴ, τὸ τέλος

ὅπου προδήλως ὁ ποιητὴς «Ἐγγίζει, ὦ ψυχὴ, τὸ τέλος» ἔγραψεν. Ὁ τρίτος δὲ τοῦ μὲν πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου τροπαρίου εἶναι ἑνδεκασύλλαβος, τοῦ τρίτου δ' ὀκτασύλλαβος

καὶ ἤγγισα τῷ ἅδῃ νῦν

καὶ τοῦ τετάρτου δωδεκασύλλαβος

καρδίας τὴν ὁδύνην καὶ τὰς τοῦ νοός

ἀλλὰ καὶ οἱ δύο οὗτοι δύνανται ν' ἀναγνωσθῶσιν ἑνδεκασύλλαβοι

καὶ ἤγγισα τῷ ἅδῃ νῦν, ἀγνή, τῆς

ἀπογνώσεως

(παρὰ Νικοδήμῳ καὶ Rocchi ὑπάρχει ἡ λέξις ἀγνή) καὶ ἄνευ τοῦ ἄρθρου τῆς ὁ τοῦ τετάρτου. Ὁ δὲ τέταρτος στίχος πεντασύλλαβος: ὦν ἐν τῷ πρώτῳ καὶ τῷ δευτέρῳ τροπαρίῳ ἑξασύλλαβος εἶναι ἐν τῷ τρίτῳ καὶ τετρασύλλαβος ἐν τῷ τετάρτῳ· ἀλλ' ἐν μὲν τῷ τρίτῳ (τῆς ἀπογνώσεως) εἶδομεν ὅτι τὸ ἄρθρον ἀνήκει εἰς τὸν προηγούμενον στίχον καὶ οὕτω μένει καὶ ἐδῶ πεντασύλλαβος ὁ στίχος, ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ

(μου ἐκτροπᾶς) οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἐξέπεσε τὸ ἄρθρον τὰς, ὥστε καὶ ἐνταῦθα πεντασύλλαβον ἔχομεν τὸν στίχον. Τοὺς δύο δὲ τελευταίους στίχους τοῦ τετάρτου τροπαρίου τῆς ᾠδῆς ταύτης

δίδου τὴν ἴασιν,
ὅπως ἐν αἰνέσει μεγαλύνω σε

ὥφειλε νὰ μετρήσῃ

δίδου τὴν ἴασιν, ὅπως
ἐν αἰνέσει μεγαλύνω σε,

ἵνα συμφωνῶσι μετρικῶς πρὸς τοὺς ὁμοίους τῶν ἄλλων τροπαρίων στίχους, ἥτοι τοῦ α΄

τὴν Θεοτόκον ἐκ πάσης
ὀνομένην σε κακώσεως

τοῦ β΄

πεπληρωμένος βοῶ σοί·
Θεοτόκε, μὴ παρίδῃς με

καὶ τοῦ γ΄

ἐν τῇ τοιαύτῃ κακώσει
τὸν προσφυγόντα τῇ σκέπῃ σου.

Τοῦ 88 Κ. τῆς ε΄ ᾠδῆς ὁ τελευταῖος στίχος τοῦ τρίτου τροπαρίου «ἐκδιώκει φωτίζων ἡμᾶς» οὔτε ἰσοσυλλαβεῖ, οὔτε ὁμοτονεῖ πρὸς τὸν τελευταῖον στίχον τῶν λοιπῶν τροπαρίων (ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἤλπισαν— βασιλίδα ἀνέδειξεν—τῆς σαρκὸς τὴν ἐμφέρειαν), ἰσοσυλλαβεῖ δὲ καὶ ὁμοτονεῖ ἀναγινωσκόμενος «ἐκδιώκει φωτίζων με».

Ἐν τῷ 91 Κ. τῆς η΄ ᾠδῆς ὁ πρῶτος στίχος τῶν μὲν ἄλλων τροπαρίων εἶναι ἐννεασύλλαβος, τοῦ δὲ δευτέρου ἐνδεκασύλλαβος «ὥς τοῦ παννυφίστου Θεοῦ μητέρα», διότι ὁ ἀντιγραφεὺς προσέθηκε τὴν ὄλως περιττὴν λέξιν Θεοῦ.

Τοῦ 92 Κ. τῆς η΄ ᾠδῆς ὁ τέταρτος στίχος τοῦ πρώτου τροπαρίου δεκασύλλαβος ὢν «παντὸς τοῦ κόσμου τὸ κατάκριμα» ὑπερβαίνει κατὰ 3 ὄλας συλλαβὰς τὸν ὅμοιον στίχον τῶν λοιπῶν τροπαρίων· ἀλλὰ καὶ οὗτος ἐπτασύλλαβος ὀφείλει ν' ἀναγινωσθῇ παραλειπομένων τῶν εἰς τὸ νόημα ἀχρήστων τριῶν πρώτων συλλαβῶν.

Τοῦ 96 Κ. ἀκροστιχὺς εἶναι κατὰ τὸν ἐκδότην «τῇ Παρθένῳ μέλι-σμα ἐξάδω τρίτον Μανουήλ». Ἀναγινώσκοντες δὲ τὸν Κανόνα βλέπομεν ὅτι, ἵνα σχηματισθῇ ἡ ἀκροστιχὺς αὕτη, λείπουνσι δύο τροπάκια, ἐν μὲν ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ γράμματος ω (παρθένῳ) ὥς πέμπτῳ τῆς γ΄

φῶδης καὶ δεύτερον ἀπὸ τοῦ *η* (Μανουήλ) ὡς τέταρτον τῆς *θ'* φῶδης. Ἀμφότερα δὲ ταῦτα εὑρηνται ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Οἰκονόμου («Ὑμνοδῶν ἀνάλεκτα» ἐν Ἀθήναις 1840) «Ὡς ἐκ βυθοῦ με ζοφώδους...» καὶ «*Ἡ πύλη χαῖρε Ἰεζεκιήλ...*» καὶ οὕτως ἀληθεύει ἡ ἀκροστιχίς, ἀλλὰ παρὰ τῷ Οἰκονόμῳ. Μετρικὰ δ' ἄλλα ἀμαρτήματα ἐν τῷ Κανόνι τοῦτῳ εἶδομεν τὰ ἀκόλουθα.

Τῆς *α'* φῶδης ὁ δεύτερος στίχος τοῦ πρώτου τροπαρίου «*τῆς ἀμέτρου σοφίας*» ἑλλιπὴς ὢν κατὰ συλλαβὴν, ὡς μαρτυροῦσι τὰ ἄλλα τροπάρια, ὁρθῶς ἐξεδόθη ὑπὸ τε τοῦ Νικοδήμου καὶ τοῦ Οἰκονόμου «*τῆς ἀμετρήτου σοφίας*». Τοῦ τετάρτου δὲ τροπαρίου ὁ δεύτερος καὶ ὁ τρίτος στίχος

*Ἀνεζώσας Εὐαν
καὶ Ἀδὰμ τεθνηκίας
τῇ δεινῇ παραβάσει*

πλημμελῶς οὕτως ἐκδοθέντες ὁρθῶς ἀναγινώσκονται παρ' Οἰκονόμου

*Ἀνεζώσας Εὐαν
καὶ Ἀδὰμ τῇ δεινῇ πάλαι
τεθνηκίας παραβάσει*

ἦτοι ὀκτασύλλαβοι ἀμφότεροι ὡς ἐν τοῖς ἄλλοις τροπαρίοις.

Τῆς *η'* φῶδης ὁ δεύτερος στίχος τοῦ δευτέρου τροπαρίου

*Νοσοῦντα ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα
ἐξ ἀπροσεξίας τῷ ἐλέει σου, θεομῆτορ*

καὶ τοῦ τετάρτου

*Ἀνάστεilon, πάναγνε κόρη,
τάς κακὰς ἐχθρῶν ἐφόδους τῇ σῇ δυνάμει*

15 συλλαβὰς ἔχων ὁ εἰς καὶ 13 ὁ ἕτερος δὲν συμφωνοῦσι πρὸς τὸν ὅμοιον στίχον τῶν ἄλλων τροπαρίων 14 ἔχοντα συλλαβὰς· ἀλλὰ καὶ οὗτοι δύνανται ν' ἀναγνωσθῶσιν ὁρθῶς

*ἐξ ἀπροσεξίας σῷ ἐλέει, θεομῆτορ—
τάς κακὰς τῶν ἐχθρῶν ἐφόδους τῇ σῇ δυνάμει.*

Τῆς *θ'* φῶδης τοῦ μὲν πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου τροπαρίου ὁ δεύτερος στίχος ἔχει 12 συλλαβὰς καὶ ὁ τρίτος 9, τοῦ τρίτου δ' ὅμως καὶ τοῦ τετάρτου οἱ αὐτοὶ στίχοι διὰ τὴν κακὴν τοῦ ἐκδότου στιχομετρίαν ἔχουσι 14 συλλαβὰς καὶ 7· ὅθεν ἡ ὁρθὴ στιχομετρία τῶν τροπαρίων τούτων εἶναι

Ἵπερθεν πάντας σώζεις ἐκ δεινῶν
καὶ κακώσεων τῇ κράταιᾳ σου, κόρη,
χειρὶ τοὺς πιστῶς ὑμνοῦντάς σου
τὴν θείαν λοχείαν
καὶ ἦν ἐκτίσω δόξαν ἐκ τοῦ πάντων Θεοῦ
καὶ μὲ νῦν φυλάττεις σε ὑμνοῦντα.

Λαὸς καὶ κληῖρος προσπίπτει, ἀγνή,
ὁ χριστῶν νυμος ἱκετικῶς ἔλκει
τῷ σῷ καὶ τὴν σὴν βοήθειαν
νῦν ἐπικαλεῖται
λοιμώδους νόσου θᾶπτον λυτρωθῆναι δεινῆς
λιμοῦ τε καὶ δυσμενῶν ἐφόδου
νεύσει γὰρ μόνη
τῇ σῇ ἀβλαβῆς συντηρηθήσεται.

Ἐγράψαμεν δὲ τοὺς στίχους ὁρθῶς, ὥς ἀναγινώσκονται παρ' Οἰ-
κονόμῳ, διότι ὁ ἐκδότης γράφει «σώζεις τῶν δεινῶν καὶ κακώσεως»
καὶ «οἰκετικῶς».

Περὶ τοῦ 101 Κ. γράφει ὅτι ἀκροστιχὶς αὐτοῦ εἶναι «τρίτον μέλι-
σμα τῇ Θεοτόκῳ φέρω», ἐν ὑποσημειώσει δὲ ὅτι ὁ Κ. οὗτος «εὗρηται
καὶ ἐν τῇ Παρακλητικῇ τῇ Τετάρτῃ πρωτὶ τοῦ γ' ἤχου, ἀλλ' ἀτελής
καὶ ἀκρωτηριασμένος». Ἀναγινώσκοντες δὲ τὸν Κ. ἐν τῇ Παρακλη-
τικῇ βλέπομεν ὅτι περιέχει τόσα τροπάρια, ὅσα ἀρκοῦσι πρὸς σχηματι-
σμὸν τῆς ἀκροστιχίδος «τρίτον. μέλισμα τῇ Θεοτόκῳ φέρω» (καὶ οὐχὶ
Θεοτόκῳ, ὥς γράφει ὁ ἐκδότης), ἐν δὲ τῷ νέῳ Θεοδοκαρίῳ ἐκτὸς τού-
των ὁ Κανὼν περιέχει καὶ ἄλλα 6 τροπάρια ἄχρηστα εἰς τὴν ἀκροστι-
χίδα. Παρατηρεῖται δηλαδὴ καὶ ἐν τῷ Κ. τοῦτ' ὅτι πολλοὶ τῶν ποιη-
τῶν τοσοῦτον ἀκριβεῖς τηρεῖται ἦσαν καὶ τοῦ τῆς ἱσαριθμίας τῶν τρο-
παρίων νόμου, ὥστε ἐκτὸς τῶν ἀρκούντων πρὸς ἀπαρισμὸν τῆς ἀκρο-
στιχίδος τροπαρίων προσέθετον ἐνίοτε καὶ ἄλλα, ἄχρηστα μὲν εἰς τὴν
ἀκροστιχίδα, ἀναγκαῖα δὲ πρὸς τὴν ἱσαριθμίαν. Ἄλλοι δὲ τοῦναν-
τίον, ἵνα τηρήσωσι καὶ οὗτοι τὴν ἱσαριθμίαν τῶν τροπαρίων, παρέ-
λειπον ἐν ἡ δύο τροπάρια, ἀναγκαῖα μὲν εἰς τὴν ἀκροστιχίδα, ἀντιβαί-
νοντα δὲ εἰς τὸν νόμον τῆς ἱσαριθμίας. Παράδειγμα ὁ 98 Κανὼν,
ἐν ᾧ ἡ ἀκροστιχὶς «Τρίτῃ δέησις τῇ πανευκλεεῖ κόρη, Φωτίου» δὲν
ἀληθεύει, διότι ὁ ποιητὴς παρέλιπεν ἐν τῇ δ' ᾠδῇ πέμπτον τροπάριον
ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ γράμματος Η, ἵνα μὴ παραβῇ τὸν νόμον τῆς ἱσα-
ριθμίας τῶν τροπαρίων τεσσάρων ὄντων ἐν πάσαις ταῖς ᾠδαῖς. Καὶ ὁ

ποιητῆς λοιπὸν τοῦ Κ. τούτου, ἵνα πᾶσαι αἱ ᾠδαὶ ἀπαρτίζωνται ἐκ 4 τροπαρίων, προσέθηκε τὰ 6 ταῦτα τροπάρια, ἵτινα ἀντιγραφεὺς τις κρίνας περιττὰ ὡς ἄχρηστα εἰς τὴν ἀκροστιχίδα παρέλιπε καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου κολοβοῦ χειρογράφου παρελήφθη ὁ Κ. ἐν τῇ Παρακλητικῇ.

Μετρικὰ δ' ἀμαρτήματα ἐν τῷ Κ. τούτῳ εὗρονται ταῦτα. Τῆς α' ᾠδῆς τοῦ δευτέρου τροπαρίου

ῥαντισμῷ *θείου ῥείθρου*
τοῦ κενωθέντος
ἐκ *θείας πλευρᾶς τοῦ υἱοῦ σου*
τοὺς ἔμοὺς ἔκπλυνον
καρδίας μώλωπας
ὅπως μεγαλύνῃ σε
καὶ κατὰ χρέος δοξάζω
τὴν ἀειμακάριστον
καὶ παναμώμητον

ὁ τρίτος στίχος ἑνδεκασύλλαβος ὢν ἐν τοῖς ἄλλοις τροπαρίοις ἐν τούτῳ εἶναι ἑννεασύλλαβος· ἀλλ' ἐν τῇ Παρακλητικῇ ἑνδεκασύλλαβος καὶ οὕτως ἀνογινώσκεται

ἐκ *θείας, ἀγνῆς, πλευρᾶς τοῦ υἱοῦ σου.*

Τῆς δ' ᾠδῆς τοῦ πρώτου τροπαρίου

Μώλωπας, Χριστέ,
καὶ σφαγὴν ἑκὼν ὥς ὑπέμεινας,
τὴν μωλωπισθεῖσάν μου ψυχὴν
ληστρικαῖς δαιμόνων κακώσεσι
πρεσβεύαις θεράπευσον τῆς σὲ τεκούσης,
μόνε πολυέλεε

ὁ τέταρτος στίχος ἑνδεκασύλλαβος ὢν ἐν τοῖς ἄλλοις τροπαρίοις ἐν τούτῳ κακῶς ἀναγινώσκεται δεκασύλλαβος, ὁρθῶς δ' ἐν τῇ Παρακλητικῇ

ταῖς ληστρικαῖς δαιμόνων κακώσεσι.

Τῆς ε' ᾠδῆς τοῦ τρίτου τροπαρίου

Ἁγίασον τὸν νοῦν μου καὶ τὴν ψυχὴν,
Παρθένε, φωταγώγησον
καὶ τῆς θείας δόξης μέτοχον ποίησον
ἰδοὺ γὰρ ἐπλήσθην κακῶν

καὶ παντοίαις ἐδουλώθην ἡδοναῖς
καὶ μεμολυσμένην
προσφέρω τὴν συνείδησιν

ὀφείλει ν' ἀναγνωσθῇ ὡς ἐν τῇ Παρακλητικῇ

Ἰδοὺ γὰρ κακῶν ἐπλήσθην

διὰ τὴν ὁμοτονίαν πρὸς τὰ λοιπὰ τροπαρία (Παρθένε, φωτὸς νεφέλη
— Παρθένε, ἐγγυητὴς μοι— Παρθένε, ἁγία κόρη).

Τῆς στ' ᾠδῆς τοῦ πρώτου τροπαρίου

Τὸν Φαρισαῖον ἐπηρμένη
διανοία ὑπερβέβηκα
σοβαρευόμενος ἀεὶ
καὶ βαράθροισι συνωθούμενος
ἀμέτρων συμπτωμάτων,
μόνη ἀγνή, ταπεινωθέντα
δεινῶς οἴκτειρόν με

καὶ τοῦ τετάρτου

Νοεῖν καὶ λέγειν οὐκ ἰσχύει
πᾶσα ἐννοία, Παρθένε ἀγνή,
τὸ πεπραγμένον ἐπὶ σοὶ
θαῦμα ξένον καὶ παράδοξον
πῶς τέτοκας καὶ μένεις
πάλιν ἀγνή! Θεὸς
ὁ γεννηθεὶς κατ' οὐσίαν

ὁ πρῶτος στίχος δεκασύλλαβος ὢν ἐν τοῖς ἄλλοις, ἐν τούτοις εἶναι
ἐννεασύλλαβος· ἀλλ' ἐν τῇ Παρακλητικῇ δεκασύλλαβον καὶ τὸν τοῦ
πρώτου ἀναγινώσκομεν

Τὸν Φαρισαῖον ἐπηρμένη μου
διανοία ὑπερβέβηκα

καὶ τὸν ἕτερον δὲ δεκασύλλαβον δυνάμεθα οὕτω ν' ἀναγνώσωμεν

Νοεῖν τε καὶ λέγειν οὐκ ἰσχύει.

Τῆς ζ' ᾠδῆς τοῦ δευτέρου τροπαρίου

Ἡ κρίσις ἐπὶ θύραις,
τὸ κριτήριον ἔτοιμον,
ἔτοιμάζου, ὦ ψυχὴ μου, καὶ βόησον
ἐν τῷ κρίνειν σε, Λόγε,

μὴ κατακρίνης με
εὐχαῖς τῆς κηυσίας σε

καὶ τοῦ τετάρτου

ὦ ξένου μυστηρίου!
ὦ φρικτῆς ἐννοήσεως!
πῶς Θεὸς ἐπὶ γῆς ὤφθη ὡς ἄνθρωπος
πῶς ὡς οἶδεν ὡς θέλει
ὡς εὐδοκεῖ καὶ ἐνεργεῖ
καθὰ καὶ βούλεται

ὁ τρίτος στίχος κολοβὸς ὢν κατὰ συλλαβὴν, ὡς δεικνύουν τὰ ἄλλα τρο-
πάρια, ἄρτιος ἀναγινώσκεται ὁ τοῦ δευτέρου ἐν τῇ Παρακλητικῇ

ἐτοιμάζου νῦν, ὦ ψυχὴ μου, καὶ βόησον

καὶ ὁ τοῦ τετάρτου ἄρτιος θ' ἀναγνωσθῇ

πῶς Θεὸς ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη ὡς ἄνθρωπος.

Τῆς θ' ᾠδῆς τοῦ τρίτου τροπαρίου

Ῥυσθείην ταῖς σαῖς, πανάμωμε
κόρη, πρεσβείαις πάσης ὁργῆς
παθῶν θανατηφόρων χαλεπῆς
γενένης καὶ πυρὸς
ἀπὸ ἀνθρώπων ἀδίκων
ἀπὸ ἐχθρῶν πονηρῶν
ὁ προσφυγὼν σου τῇ σκέπῃ
καὶ καλῶν σε εἰς βοήθειαν

ὁ πρῶτος στίχος οὔτε ἰσοσυλλαβεῖ, οὔτε ὁμοτονεῖ πρὸς τὸν πρῶτον
στίχον τῶν λοιπῶν τροπαρίων (Φθαρέντα τὸν νοῦν, φθαρέντα—Ἐπλή-
σθην κακῶν, ἐπλήσθην—Ὡς μήτηρ Θεοῦ δωσώπει), ἰσοσυλλαβεῖ δὲ
καὶ ὁμοτονεῖ ἀναγινωσκόμενος

Ῥυσθείην ταῖς σαῖς, Παρθένε
κόρη, πρεσβείαις πάσης ὁργῆς.

Τοῦ 102 K. τῆς δ' ᾠδῆς τοῦ μὲν δευτέρου τροπαρίου ὁ τελευταῖος
στίχος «δείξης ἐπίχαρμα» κολοβὸς ὢν κατὰ συλλαβὴν ὁρθῶς θ' ἀναγνω-
σθῶ «δείξης με ἐπίχαρμα», τοῦ δὲ τετάρτου

Ῥῆμα γοερὸν
ἐν κλαυθμῷ καὶ πένθει καὶ δάκρυσι
τεταπεινωμένης ἐκ ψυχῆς,

*ὥσπερ εὐῶδες θυμίαμα, πανάμωμε,
τὸ σοὶ προσφερόμενον προσδεδεγμένη
ῥῦσαί με κολάσεως*

ὁ τέταρτος στίχος ὑπέρμετρος ὢν κατὰ δύο συλλαβὰς ὀφείλει ν' ἀναγνωσθῇ

ὥσπερ εὐῶδες θυμίαμα, πανάμωμε,

ἀκριβῶς ὡς ἀναγινώσκομεν ἐν σελ. 259 τὸ αὐτὸ τοῦτο τροπάριον.

Τοῦ 103 K. τῆς α' ᾠδῆς ὁ τελευταῖος στίχος τοῦ μὲν δευτέρου τροπαρίου «καὶ ἀντίληψις» κολοβὸς ὢν κατὰ συλλαβὴν ὀφείλει ν' ἀναγνωσθῇ «καὶ ἡ ἀντίληψις», τοῦ δὲ τέταρτου «ἐξ ὧν με ῥῦσαι, ἀγνή», ὑπέρμετρος ὢν κατὰ συλλαβὴν ἀναγνωστέος ὁρθῶς «ἐξ ὧν ῥῦσαί μ', ἀγνή». Τὸ τέταρτον δὲ τοῦτο τροπάριον

*Ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων
καὶ ὁ κρυμὸς τῶν
ταρτάρων καὶ ὁ φλογμὸς τῆς γέννης
τὴν ἐμὴν τρύχουσι
καὶ δαπανῶσι ψυχὴν...*

ἐνταῦθα μὲν πλημμελῶς στιχομετρεῖ, ὁρθῶς δ' ἐν σελ. 262

*Ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων
καὶ ὁ κρυγμὸς τῶν ταρτάρων
καὶ φλογμὸς τῆς γέννης
τὴν ἐμὴν τρύχουσι
καὶ δαπανῶσι ψυχὴν...*

πλὴν τῆς ἀνορθογραφίας κρυγμὸς ἀντὶ κρυγμός.

Τῆς γ' ᾠδῆς ὁ τελευταῖος στίχος τοῦ πρώτου τροπαρίου

*Τὴν ἀκαρπίαν ζηλώσαντα τῆς συκῆς
μὴ κόψῃς καὶ πέμψῃς με
εἰς τὴν φλόγα τὴν ἄσβεστον
ἀλλὰ μακροθύμησον, Χριστέ,
παρέχων καρπούς μοι μετανοίας*

καὶ τοῦ δευτέρου

*Ἐν ἀπορίᾳ καὶ θλίψει ὀδυνηρᾷ
κατέστιν ὁ δαίλαιος
παρὰ πόδας τὸν θάνατον
ἐφορῶν, πανάχραντε,
σύ με ἐλέησον τῇ σῇ δυνάμει*

κολοβός ὢν κατὰ 2 ὁ α' καὶ 1 συλλαβὴν ὁ β' δύναται ν' ἀναγνωσθῇ ὁ μὲν πρῶτος

παρέχων τοὺς καρπούς μοι τῆς μετανοίας,

ὁ δὲ δεύτερος

σὺ οὖν με ἐλέησον τῇ σῇ δυνάμει.

Τῆς ε' ᾠδῆς τοῦ δευτέρου τροπαρίου

Τὸν τῶν παθῶν μου

χειμῶνα λῦσον, ἀγαθή,

χαριζομένη γαλήνην καὶ εἰρήνην

τῇ ταπεινῇ καὶ ἀθλιωτάτῃ

ψυχῇ μου, πανάμωμε

ὁ τελευταῖος στίχος κολοβός κατὰ συλλαβὴν ὁρθῶς ἀναγινώσκεται

ψυχῇ μου, παναμώμητε.

Τοῦ δὲ τετάρτου τροπαρίου ὁ τρίτος στίχος

Μὴ ἐπιλάβῃ

τοῦ πένητός σου, ἀγαθή,

ἀλλὰ μοι πρόστιθι ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ...

ὑπέρμετρος κατὰ συλλαβὴν ὢν ἀναγνωστέος ἄνευ τῆς προθέσεως ἐν.

Τῆς η' ᾠδῆς τοῦ πρώτου τροπαρίου

Ἡ κρείσις ἐγγὺς ἐπὶ θύραις

πρόσχες, ψυχὴ μου, καὶ γρηγόρει μὴ νυστάξης...

ὁ δεύτερος κολοβός κατὰ συλλαβὴν ἀναγνωστέος

πρόσχες οὖν, ψυχὴ μου, καὶ γρηγόρει μὴ νυστάξης.

Τοῦ δὲ τρίτου τροπαρίου ὁ πέμπτος στίχος

Νυκτὶ τῶν παθῶν συσχεθέντα

καὶ τῆς ἁμαρτίας ἐγκαθήμενον τῷ σκότει,

θεομῆτορ, καταύγασόν με

διὰ σοῦ γὰρ ἥλιος

θείας δόξης τοὺς πρὶν καταφώτισεν

ἐν σκιᾷ καὶ χώρᾳ θανάτου καθημένους

κατὰ δύο συλλαβὰς κολοβός ὢν δύναται ν' ἀναγνωσθῇ

θείας δόξης πάντας τοὺς πρὶν καταφώτισεν.

Τοῦ 104 K. τῆς ζ' ᾠδῆς τοῦ τετάρτου τροπαρίου

Ῥητόρων καὶ σοφιστῶν

πολύφθογγα σιόματα,

γλῶσσαι λαμπραὶ καὶ λόγοι τεχνικοί,
 μέθοδοι καὶ κάλλη καὶ χάριτες τερπναὶ
 τοῖς σοῖς ἐπιβάλλουσαι
 ἐπαίνους ἠπορήθησαν,
 Θεομῆτορ, ἀειπάρθενε

ὁ τρίτος στίχος περιττὴν ἔχων μίαν συλλαβὴν ὁρθῶς παρ' Οἰκονόμου
 ἔχει ἄνευ τοῦ καί.

Τοῦ 105 Κ. τῆς στ' ᾠδῆς τοῦ δευτέρου τροπαρίου

Ἀβύσσου ἀμαρτιῶν
καὶ τῆς καταιγίδος, πάντα γνε,
 τῶν παθῶν ῥῦσαί με·
 πέφυκας γὰρ λιμὴν καὶ ἄβυσσος
τῶν θαυμάτων τοῖς πίστει σοι προστρέχουσιν

ὁ μὲν δεύτερος στίχος ὑπέρμετρος ὢν κατὰ συλλαβὴν καὶ μὴ ὁμοτονῶν
 πρὸς τὸν αὐτὸν στίχον τοῦ ἑτέρου τροπαρίου ὀφείλει ν' ἀναγνωσθῇ

καὶ καταιγίδος, Παρθένε,

ὁ δὲ τελευταῖος ὑπέρμετρος καὶ οὗτος κατὰ συλλαβὴν ὁρθῶς ἀναγι-
 νώσκεται ἐν τῇ Παρακλητικῇ

τῶν θαυμάτων σοι πίστει προστρέχουσιν.

Τοῦ 106 Κ. τῆς α' ᾠδῆς τοῦ πρώτου τροπαρίου

Ἡ νοερὰ νεφέλη τῆς οὐρανόυ αἵγλης
 ἀκτῖνας ἀνατείλασα
 ἡμῖν τῆς μετανοίας
 τὸν ζόφον ἀπήλασε
 τὸν τῆς ἀμαρτίας
 καὶ ἔλαμψε πᾶσι τὸ φῶς
 ἡ μόνη Θεοτόκος ἀγνή
 καὶ σκέπη τῶν ψυχῶν ἡμῶν

ὁ μὲν πρῶτος στίχος δύο ἔχων συλλαβὰς περιττὰς δύναται ν' ἀναγνω-
 σθῇ καὶ δὴ ποιητικώτερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον

Νοερὰ νεφέλη οὐρανόυ αἵγλης,

ὁ δὲ τελευταῖος κολοβὸς ὢν κατὰ συλλαβὴν ἀναγνωστέος

καὶ ἡ σκέπη τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Τοῦ δὲ δευτέρου τροπαρίου ὁ τελευταῖος στίχος

Καταφυγὴν ταχεῖαν καὶ ὀχύρωμα
 τεῖχος προπύργιον
 καὶ ἀσφαλῆ λιμένα
 ὅς τήν θεομήτορα
 πάντες κεκτημένοι
 οἱ πελάγει τῶν δυσχερῶν
 καὶ θλίψεων σαλεύοντες
 κινδύνων λυτρούμεθα

χωλαίνων καὶ εἰς ἰσοσυλλαβίαν καὶ εἰς ὁμοτονίαν ἄρτιος ἀναγινώσκεται
 κινδύνων λυτρούμεθα, ἀγνή.

Τῆς δὲ γ' ᾠδῆς τὸ δεύτερον τροπάριον

**Σὺ τὸν οὐράνιον καρποφορήσασα βότρυν
 καὶ κρατῆρα πλήσασα τῆς μετανοίας
 ἁμαρτωλοῖς τὴν συγχώρησιν
 ἐγεώργησας**

ὑπέρμετρον ἔχον τὸν μὲν πρῶτον στίχον καὶὰ δύο συλλαβὰς, τὸν δὲ δεύ-
 τερον καὶ τὸν τρίτον κατὰ μίαν, ὁρθῶς φέρεται ἐν τῇ Παρακλητικῇ

**Σὺ τὸν οὐράνιον φορήσασα βότρυν
 καὶ κρατῆρα πλήσασα μετανοίας
 ἁμαρτωλοῖς συγχώρησιν
 ἐγεώργησας.**

Καὶ ὁ τοῦ ἑπομένου δὲ τροπαρίου πρῶτος στίχος

Οἱ ἐν πελάγει θαλαττεύοντες ἁμαρτίας

καὶ οὗτος κατὰ δύο συλλαβὰς ὑπέρμετρος ὢν ὁρθῶς ἐν τῇ Παρακλη-
 τικῇ ἀναγινώσκεται

Οἱ ἐν πελάγει θαλαττεύοντες βίου.

Τῆς δὲ δ' ᾠδῆς τοῦ μὲν πρώτου τροπαρίου

Πολύεσσον
 τὴν εἰς ἐμὲ δεῖξον εὐσπλαγχνίαν σου·
 τοῦ γὰρ πάντων ἐλεήμονος
 ἐχρημάτισας μήτηρ

ὁ δεύτερος στίχος ὑπέρμετρος ὢν κατὰ συλλαβὴν ὁρθῶς ἔχει ἐν τῇ
 Παρακλητικῇ

σὴν εἰς ἐμὲ δεῖξον εὐσπλαγχνίαν,

τοῦ δὲ τρίτου τροπαρίου

Ὑπὲρ δούλων σου
τὸν τῶν ἀπάντων Δεσπότην
δυσωποῦσα ἐξιλέωσαι
προστασία του κόσμου

ὁ αὐτὸς στίχος κολοβὸς ὢν κατὰ δύο συλλαβὰς ἄρτιος ἐν τῇ Παρακλη-
τικῇ ἀναγινώσκεται

τὸν τῶν ἀπάντων μόνον Δεσπότην.

Τῆς δὲ ε' ᾠδῆς τοῦ δευτέρου τροπαρίου

Πηγήν σε θείαν κτώμενον τῆς σωτηρίας μου
μὴ καταιγὶς πονηρὰ
καταποντισάτω
μηδὲ καταπιέτω
ἁμαρτίας με βυθὸς
ὑπεραγία Δέσποινα

ὁ τρίτος στίχος δὲν ὁμοτονεῖ πρὸς τὸν αὐτὸν στίχον τῶν ἄλλων τρο-
παρίων τῆς ᾠδῆς (χωρίον ἔδειξε—ὦ ἀειπάρθενε), ὁμοτονεῖ δ' ὅμως
ἐν τῇ Παρακλητικῇ, ἐν ᾗ ἀναγινώσκομεν «καταποντίσῃ με».

Τῆς στ' ᾠδῆς τοῦ πρώτου τροπαρίου

Τὰ ἔργα μου καταδίκης μοι δίκη
γεγόνاسι, Δέσποτα,
ἀλλὰ σὺ τῷ ἔλῳ
τῷ τοῦ σταυροῦ προσηλωθεὶς
δικαιώσεως προεξένησας πλοῦτον

ὁ δεύτερος στίχος μὴ συμφωνῶν εἰς τε τὴν ἰσοσυλλαβίαν καὶ τὴν ὁμο-
τονίαν πρὸς τὸν δεύτερον τῶν δύο ἄλλων τροπαρίων (τῆς ἁμαρτίας ἢ
ἀχλὺς—καὶ ἀναμένω, ἀγαθὴ) ἐν τῇ Παρακλητικῇ καὶ ἰσοσυλλαβεῖ
καὶ ὁμοτονεῖ ἀναγινωσκόμενος

γέγονε, Δέσποτα Χριστέ.

Τοῦ 107 K, τῆς α' ᾠδῆς τοῦ τρίτου τροπαρίου ὁ πέμπτος στίχος
«τῆς ἐδσπλαγχνίας σου» οὔτε ἰσοσυλλαβεῖ, οὔτε ὁμοτονεῖ πρὸς τὸν ὁμοιον
στίχον τῶν λοιπῶν τροπαρίων (ἐπιζητοῦντας ῥοπήν—ἀλλ' εἰς τὴν γῆν
κεκυρῶς—καὶ τῶν πεινῶντων τροφή), ἰσοσυλλαβεῖ δὲ καὶ ὁμοτονεῖ
ἀναγινωσκόμενος «τῆς ἐδσπλαγχνίας τῆς σῆς», ὡς πάντως ἔγραψεν ὁ
ποιητής.

Ὅμοίως τῆς ε' ᾠδῆς ὁ τελευταῖος στίχος τοῦ τελευταίου τροπαρίου «καὶ πόθῳ τοῦ σωτήρος Χριστοῦ» οὔτε ἰσοσυλλαβεῖ, οὔτε ὁμοτονεῖ πρὸς τὸν τελευταῖον στίχον τῶν ἄλλων τροπαρίων (τοῖς εἰς σὲ καταφεύγουσιν—τελείως κινδυνεύοντι—παράσχου μοι σωτήριον), ἀλλ' ἰσοσυλλαβεῖ καὶ ὁμοτονεῖ ἀναγινωσκόμενος «καὶ πόθῳ τοῦ σωτήρός μου».

Ἀλλὰ δὲν εἶναι ταῦτα μόνα τὰ ἐν τῷ νέῳ Θεοτοκαρίῳ ἀπαντῶντα μετρικὰ ἀμαρτήματα. Θὰ ἦσαν δὲ βεβαίως καὶ ταῦτα ὀλιγώτερα, ἂν ὁ ἐκδότης αὐτοῦ ἔδιδε μεγαλυτέραν προσοχὴν εἰς τὸν Νικόδημον καὶ τὴν Παρακλητικὴν, ἐξ ὧν, ὥς εἶδομεν, οὐκ ὀλίγα μετρικὰ σφάλματα τοῦ Θεοτοκαρίου του διορθοῦνται. Πλὴν τούτων δ' ὅμως ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα πολλὰ ἐν τῷ νέῳ Θεοτοκαρίῳ χωρὶα εἰς λόγον μετρικῆς ὑποπτα, περὶ ὧν θὰ γράψω τὰ δέοντα, ὅταν εὐκαιρήσω νὰ μελετήσω παλαιὰ ἐν χειρογράφοις Θεοτοκάρια, ἐξ ὧν πιστεύω ὅτι θὰ λάβω ἀφορμὴν νὰ συμπληρώσω καὶ τὰς ἐν τῷ ια' τόμῳ τῆς «Ἐπετηρίδος τῶν Βυζαντινῶν σπουδῶν» δημοσιευθείσας φιλολογικὰς παρατηρήσεις μου εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Ἰουνίου 1935

ΕΜΜ. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ